

Értekezleti előterjesztés

a budapesti kir. magyar tudományegyetemi
közgazdaságtudományi Karnak
a kir. József-Műegyetemhez való kapcsolása
tárgyában.

Írta:

dr. Laky Dezső
műegyetemi nyilv. r. tanár

Kérem a karnak
előrehozottan
rekomendálni Laky D.

Kézirat gyanánt

Mélyen tisztelt Értekezlet!

A Kultuszminiszter Úr Őnagyméltósága felveti az egyesülés gondolatát.

Talán éppen ma van három hónapja, hogy a Kultuszminiszter Úr Őnagyméltósága azzal az ajánlattal fordult Rektor Magnificusunkhoz, tegye a Műegyetem megfontolás tárgyává azt, milyen álláspontot foglalna el azzal a tervével szemben — s miképpen gondolná megvalósíthatónak azt —, hogy a budapesti kir. tudományegyetemi közgazdaságtudományi Kar Műegyetemünkhöz csatoltassék.

E terv felbukkanására vonatkozólag legyen szabad előadnom azt, hogy a Miniszter Úr gondolata akkor pattant ki, amikor Rektor Magnificusunk a Miniszter Úr Őexcellenciájánál annak a memorandumnak kedvező elintézését sürgette, amelyet Tanácsunk a közgazdasági osztály által kiadott okleveleknek *qualifikáló erővel* való felruházása érdekében terjesztett a kormány elé. Ebben a memorandumban, amint méltóztatik tudni, azt kérelmeztük (a mérnöki kar régi sérelmét orvoslandó), hogy a Műegyetem kebelében történő szakszerű továbbképzés után a mérnökhallgatóság is tudjon bekapcsolódni az állami — legalább a gazdasági vonatkozású —, valamint a városi közigazgatásba.

Nincs tehát kizárva, hogy a Miniszter Úr a két kérdést: egyfelől azt a kérésünket, hogy a mérnökséget a közhivatalokban az őt megillető szerephez juttassuk s másrészt a közgazdaságtudományi Karnak likvidálását, junktimba hozta egymással s ilyenformán ennek a tagadhatatlanul kényes és fontos két kérdésnek a megoldását ránk bízta. Nyilván úgy okoskodván, hogy az említett közgazdaságtudományi Karnak valami formában a m. kir. József-Műegyetemhez való kapcsolása után a már *meglévő joganyag alapján* is kétségtelenül lehetőség nyílik régi törekvéseink biztosítására. A közgazdaságtudományi Kar oklevelei számára t. i. már eddig is széleskörű kvalifikációs jog biztosított: a Karnak hozzánk való csatolásával ez a jog kétségtelenül ránk is átháramlanék.

Fenyegeti-e veszély az egyesüléssel a műegyetemi egységes szellemet?

Nem kell talán azt hangoztatnom, — talán furcsa is volna tölem, mint nem régóta műegyetemi tanártól, — hogy minden erővel igyekeznünk kell a mérnöki tekintélynek oly módon való biztosítására, melyet az említett kvalifikációs törvény megalkotása jelentene. De másfelől éppen olyan mértékben magától értetődik az is, hogy gondosan meg kell vizsgálnunk a megvalósítás árát, azt, hogy a Műegyetemnek a Miniszter Úr Őnagyméltósága által kontemplált fejlesztése belevág-e abba a programba, melyet magunknak kell megalkotnunk saját intézményünk jövője érdekében s hogy nem bontja-e meg a tervnek bármilyen formában való megvalósítása is azt az *egészséges, azt az összhangzatos szellemet*, amely éppen a kir. József-Műegyetemet jellemzi s amely munkásságát oly eredményessé, hírében és értékelésében az európai határokon is messze túl terjedővé teszi. Amennyire tehát — szerény véleményem szerint — ragaszkodnunk kell ahhoz — és küzdenünk is kell azért —, hogy a mérnökség a mai *elszívetelt* helyzetéből kiemeltessék, épp annyira óvatosan kell minden olyan tervet megbírálni, amely esetleg veszedelmes ingadozásoknak tenné ki Műegyetemünk nyugodt munkáját.

Éppen ezen a ponton akarom elindítani fejtegetéseimet. Rá kell mutatnom mindenekelőtt arra, hogy még abban az esetben, ha *eddig idegen*, talán egészen még le sem higgadt, *főiskola szellemében nevelődött* (vagy mivel az adott esetben tradícióról még nem igen lehet szó: ott szerepet játszott) professzorok kerülnek a Műegyetem tanári karába nagyobb számban, sem kellene attól tartani, hogy az új elemeknek közénkjövedele akár *átmenetileg* is megbolygatná azt a nemes tradíciókon nyugvó egyetértést és baráti szellemet, melyet jómagamnak is olyan tisztelettel és örömmel volt módem pár évi ittműködésem óta megismerni és megszeretni.

Szilárd meggyőződésem ugyanis, hogy ez az aggály — ha tényleg felmerülne — sem volna olyan természetű, amely egymagában, másirányú megalapozás nélkül, alkalmas volna az esetleges fúzió ügyét megakasztani. Nem csupán azért, mert hiszen a *régi, patinás intézményeknek nagy átalakító, beolvasztó hatásuk van* a másfelől érkezettekre. Hanem azért is,

mert ez az aggály az évek multával egyre inkább vesztene erejéből, amint a jövevények gondolkozásmódja hozzánk símul, s amikor, mint az egyetemek történetéből jól tudjuk, a tanári karban szakadatlanul mutatkozó nagy mozgalom folytán az új tanszékek professzorai egyre inkább a mi választottjainkból sorozódnak majd.

Ennek a kétségkívül szükséges lelki átalakító folyamatnak a megkönnyítése érdekében lesz majd módunk olyan intézkedéseket tenni, amelyek révén — reméljük — hamarosan valóban a mi embereinkké válnak az ide kerülő új kartársak. Annál inkább, mert az egyetemi közgazdaságtudományi Kar már ma is meglévő összetételénél fogva mi sem könnyebb — sőt szükség is van arra —, hogy annak hozzánk kerülő professzorait *szétosszuk* a műegyetem már meglévő osztályai között s így hozzuk őket közel a magunk kijegecesedett szelleméhez.

A Műegyetem fejlődési lehetőségei és az egyesülés.

Abból a rendkívüli értékes és érdekes előadásból, melyet előttem e kérdéstről *Zelovich Kornél* igen tisztelt professzortársam tartott, igen határozott fejlődés nyomai derültek ki. E fejlődésnek — bizonyos hullámzásokat nem számítva — a lényege az volt, hogy egészen a világháború kitörését közvetlenül megelőző időkig a m. kir. József-Műegyetem, egyre-másra tipikusan a mérnöknevelés érdekeit tartva szem előtt, tehermentesíteni akarta magát azoktól a tanszékektől, melyek nem szorosan a műszaki jellegű tudományok ápolására voltak hivatva; különösen az úgynevezett *kereskedelmi hivatkozású tanszékeiktől* igyekezett szabadulni. Ebben a — ismétlem, világosan felismerhető — tendenciában —, melyet nem zavar meg az a tény, hogy a nemzetgazdaságtan s másfelől a közigazgatási jog előadására továbbra is önálló tanszékeink maradtak meg — csak a Műegyetem *közgazdasági osztályának* 1913-ban legfelsőbb királyi jóváhagyással eszközölt felállítására hozott változást; egyébként a műegyetemi tanszemélyzet szakadatlanul megfigyelhető fejlődése elsősorban a *szűkebben értelmű technikai jellegű tanszékek* szaporításában jelentkezett.

A fejlődés: új meg új gyökerek kibocsátása, minden intézmény s így kulturális intézmény és az egyetemek hivatása is s azt hiszem, valamennyien megegyezünk abban a felfogásban, hogy meg kell óvnunk a m. kir. József-Műegyetemet is attól, hogy akár stagnálás állapotába kerüljön. Már most kétségkívül való dolog az, hogy a technikai tudományok tananyaga is olyan gyorsan alakult át a közelmúlt évtizedekben s különösen a világháború óta, hogy hamarosan számolni kell azzal, hogy a technikai tudományokat illetőleg már a közel jövőben is *új tanszékek* szüksége fog felmerülni, — aminthogy már fel is merült. De ha ez így is van, másfelől mindnyájan jól tisztában lehetünk azzal, hogy Magyarország éppenséggel nem rózsás gazdasági helyzete következtében komoly reménységgel nem számíthatnánk arra, hogy a *költségvetésekben* is meg tudjuk kapni mindazokat a tanszékeket, melyekre a technikai tudományok továbbfejlesztése érdekében volna szükség. Ezt a célt nyilván sokkal inkább el tudjuk érni akkor, ha a Műegyetem ma meglévő tanszékeinek tömegénél jelentősebb tömegű tanszék fölött rendelkezhet s azokat egyik vagy másik tanszék új betöltése alkalmával a komoly szükséghez mérten tudja *átalakítani*.

Ez a gondolat kényszerűen merül fel — azt hiszem mindenkiben —, ha latolgatjuk azt, hogy a Miniszter Úr tervének megvalósítása esetén eléggé jelentős új tanszék-kontingens kerülne a Műegyetemhez. E tanszékek közül azonban kettő jelenleg üres, másik néhányat pedig olyan — bár nagyon tiszteltreméltó — professzorok töltenek be, akiknek magasabb koruk folytán rövid időn belül *helyüket át kell adni* a fiataloknak.

Alighanem hibáznánk akkor, ha csupán ezt a *haszonelméleti* szempontot vetnők bele a kérdés vitaanyagába. Sokkal fontosabbnak tartom azt, hogy az egyetemi közgazdaságtudományi Karnak a Műegyetemhez való csatolása esetén a Műegyetem minden bizonnal újabb fellendülésen menne keresztül, — olyan fellendülésen, melyben szinte soha nem volt része.

A Műegyetem akkori kormányzata 1912 végén megérezte azt, mennyire elsősorú tudományos és országos érdek az, hogy éppen a Műegyetemmel kapcsolatban szerveztessék olyan egyetemi gradusú intézmény, ahol a közgazdasági tudományok mélyebb művelésének lehetősége nyílik meg, mint akár a tudományegyetemen, ahol Magyarországon e studiumok mégis csak másodrendű jelentőséggel bírnak, — akár pedig az akadémiákon: a mezőgazdasági vagy kereskedelmi akadémiákon.

A közgazdasági oktatás kimélyítése: közszükséglet.

Most már késő vitatkozni azon, hogy nagy kár volt-e vagy sem annak idején, hogy — jórészt pénzügyi akadályok miatt — az első tervek szerint *négyévesnek gondolt* közgazdasági osztályt a Műegyetemen *egyéves* továbbképző osztállyá kellett sorvasztani. Hogy

valóban kár volt ez: mutatják a külföldi példák, melyekről röviden én is leszek bátor megemlékezni s amelyek szerint külföldön ugyancsak vetekszenek a főiskolák, hogy a közgazdasági képzést szoros kapcsolatba hozzák a technikai vagy más tudományok művelésével. S hogy megérte a fáradságot az egyéves tanfolyam megvalósítása, mutatja az a *játszi könnyűség is*, mellyel a világháborút követő — bár be kell vallani: zavaros időkben — életre tudott kelni a négyéves egyetemi közgazdaságtudományi Kar, mely ugyan bizonyos értelemben máig levegőben lóg s nincs stabil elhelyezkedési pontja a magyar kultúra legfőbb intézményei között, de amelytől azt a nagy érdemet hiba volna megtagadni, hogy *meglepő fűrgeséggel*, az idők szellemét megértve igyekezett alkalmazkodni azokhoz a kívánalmakhoz, melyeket a közgazdasági élet bonyolult viszonyai támasztanak a tudományossággal szemben. Nagyobb intézmények megalapítását többnyire mégis csak a *közszükséglet* segíti elő.

A Műegyetem, mint a termelésre és a forgalomra vonatkozó tudományok egyeteme.

E Kar szervezetének azonban ugyanaz a hiánya, mely — sajnos — a Műegyetem munkájában is kétségtelenül megvan. Mert a végsőkig tisztelve bár a magunk érzékenységet is, tárgyilagosan meg kell állapítani, hogy amint az egyetemi közgazdaságtudományi Kar — eleinte legalább — csupán a termelésnek egyik részét, a *mezőgazdaságot* akarta egyetemi nivójú oktatás körébe vonni s mellette a *kereskedelem* szövevényes munkájára előkészíteni az ifjúságot, — ugyanakkor a Műegyetem is a termelés nagy komplexumából elsőrendűen mégis *csupán az ipari munka technikai és kémiai részének*, valamint a *közlekedésügynek* egyetemi oktatásában vesz részt, minthogy a meglévő egyéves tanfolyamú közgazdasági osztály a fiatalság mostoha körülményei miatt ma nem töltheti be teljességében azt a szerepet, mely a közgazdasági élet s éppen a technikus-fiatalság szempontjából kívánatos volna. Magam részéről tehát a fúzió gondolatában annak a lehetőségnek megvillanását köszöntöm első sorban, hogy így mód volna — a bányá- és erdőmérnöki tudományok kivételével — a *termelésre és a forgalomra, tehát a gazdasági életre vonatkozó összes tudományok* felső oktatását a leginkább arra hivatott helyen összpontosítani.

A mérnökképzés hiányai a közgazdasági és jogi műveltség szempontjából.

Főképen közjogi vitákra berendezett politikai életünk és Ausztriától függő közgazdasági viszonyaink miatt a régi idők Magyarországon nem tudott kifejlődni olyan *egészséges és helyes közgazdasági szellem*, melyet komoly, szerves tanultság alapozott volna meg. Nem kis része van ennek abban a szomorú gazdasági helyzetben, mely ránk virradt Magyarország megcsonkítása után. Az egymástól szétszórta fekvő, egymással semmi összefüggésben nem levő gazdasági és kereskedelmi akadémiák, valamint *különleges pozíciójában* a m. kir. József-Műegyetem, lettek volna hivatottak a gazdasági kultúra pilléreit erősíteni, de közöttük már csak a *nívőkülönbség* folytán sem lehetett volna azt az egyöntetű, egy célra törekvő munkát megalapozni, melyre az ország érdekében szükség lett volna.

Különösen az előbbieken merőben hiányzott az a *modern, exakt szellem*, amelynek ma már a mezőgazdasági és közgazdasági oktatásnak is elengedhetetlen kelléke. A Műegyetem pedig nemes buzgalmában, hogy a szorosan vett technikai tudományok minél magasabb tökélyre fejlesztesse, kényszerűen megfeledezett arról, hogy a gyakorlatban a *mérnöki munka* — akár a legtöbb mérnököt foglalkoztató gyáripari vagy a magánvállalatok mérnöki munkája is — a *legszorosabban összefügg a köz- és magángazdasági és jogi kérdésekkel*, amelyek beható ismerete nélkül az így inferiorisabb mérnök lemarad tágabb látókörű társaival szemben, sőt sok példa mutatja, hogy a gyárak *vezetőségében is* háttérbe szorul sokkal kisebb kvalifikációjú, de köz- és magángazdasági ismeretekkel bíró társaival szemben.

Véleményem szerint tehát az adott helyzetben olyan tipikusan *mérnöki érdekekkel* állunk szemben, melyet nagyon meg kell fontolni. Hiszen ha most a *limine* visszautasítanók az egyetemi közgazdaságtudományi Karral való egyesülést, nagy lehetőséget vetnénk el magunktól, melyet ma felkínálnak számunkra s amely lehetőség soha többé vissza nem térne. Micsém volna könnyebb t. i. pl., hogy a Műegyetem közgazdasági osztályának jövő rendjében a tanulmányokat úgy osszuk be, hogy a mérnökhallgatók a jól értelmezett tan szabadság rendszeréből kifolyólag még a tulajdonképeni mérnöki studiumaik alatt sokkal több jogi s köz- és magángazdasági kollégiumot hallgathassanak, mint ma s ilyenformán abban az esetben is, ha nem is szándékoznak megfelelő szabadelvű félévbeszámítás után a közgazdasági osztály több évi tananyagát elsajátítani, nagyobb szellemi fegyverzettel vehetnék fel az élet küzdelmét, semmint eddig megtehették a végzett mérnökök.

Az a mérnök pl., akinek fogalma sincs a magánjognak legalább a dolog és kötelmi jogi részéről s aki nem ismeri a kereskedelmi váltó- és csekkjogot vagy a részvénytársulati jog alapelveit; az a mérnök, aki az üzemtanból szinte alig valamit kap mérnöki studiumai alatt; akinek semmi néven nevezendő ismeretei a közjogból stb. nincsenek, hogy is állhatná a versenyt a vállalatokban — egyébként bármennyire kitűnő szakképzettsége ellenére is — a jogászai elemmel szemben, melynek előkészítésében esetleges, de a közeljövőben orvoslandó hibái ellenére egy óriási előnyt kell látni, t. i. az *általános tudás* megszerzésének közvetítését. Lemarad a versenyben s örökké elégedetlenül gondol vissza közülük sok a főiskolára, ahol neki ezeket a pályája érdekét nem nélkülözhető studiumokat nem tették hozzáférhetőkké.

A német műegyetemek példája.

Zelovich Kornél mélyen tisztelt kollegám rámutatott arra memorandumában, hogy Németországban úgy a charlottenburgi, mint a müncheni és a dresdai műegyetemek mily világosan *leszámították* azt a váltót, melyet az élet nyújtott be neves technikai főiskolák vezetőségéhez, minek folytán *Münchenben* gazdaságtudományi, kereskedelmi és mezőgazdasági osztályokat állítottak fel, *Charlottenburgban* pedig alosztályt gazdasági tudományokra, melyen többirányú szakképzés folyik. *Drezdában* a Műegyetem szintén kulturtudományi szakosztállyal gazdagodott, itt egyúttal négyesztendős szaktanári tanfolyam is van. A híres-neves *zürichi* műegyetem sem átalotta a maga szakosztályait az első pillanatban nekünk talán idegenül hangzó, de jól tudjuk: meglevő olyan szakosztályokkal kiegészíteni; melynek a gyógyszerészet, az erdőgazdaság, a kulturmérnökség szakosztályai, továbbá a matematikusok és fizikusok, valamint természettudósok tanárképzői.

A német technikai főiskolák programjából azonban magam részéről sokkal fontosabbnak tartom annak kiemelését, hogy szinte kivétel nélkül mindegyik műegyetemen *se szeri, se száma azoknak a kötelező közgazdasági és jogi studiumoknak, amelyeket a mérnök-hallgatóknak tanulniok kell.* Csak egy példa — a sok közül — a rendelkezésemre álló nagy anyagból. A *dresdai* műegyetem építészmérnöki osztályán a hallgatónak tanulnia kell közgazdaságtant és szociológiát, vízgazdaságot, pénzügytant, polgári törvénykönyvet (magánjogot) szabadalmi jogot, közlekedésügyet és annak politikáját, közjogot és politikát, közgazgatási jogot, munka- és szociális jogot, pénz- és bankügyet, közlekedési földrajzot; ezenkívül bizonyos szemináriumokban is részt kell vennie. Ez a példa, melyet sok mással egészíthetnék ki, világosan mutatja, hogy a német műegyetemen legelsőrendűen súlyt fektetnek arra, hogy a technikai tudományokat ne elszigetelten tanítsák, hanem az élet valóságába, a nyüzsgő, eleven életbe vigyék át s ily módon ériék azt el, hogy a fiatal mérnökök az életbe kilépve ne érezzék magukat egyedül, támaszték nélkül annak forgatagában. Ezt most nálunk is könnyű szerrel biztosítani lehetne.

S hogy Németországban a tudományos szellem mennyire tisztában van azzal, hogy a közgazdasági és társadalmi tudományoknak sokkal jobb helyet kell juttatni az egyetem tanítási rendjében, erre nézve megemlítem azt, hogy a *lipcsei* egyetemen gazdagon kiépített mezőgazdasági fakultás van; a *Majna melletti frankfurti*, valamint a *kölni* tudományegyetemen több ezer főnyi hallgatósa van a közgazdasági és társadalomtudományi fakultásoknak; a *kieli* egyetemen is rendkívül behatóan művelik a gazdasági tudományokat a jogtudományok mellett.

E példák alapján legalább is komoly mérlegelés tárgyává kell tenni azt a kérdést, hogy a tudományos munka mai fokán nem kell-e a Műegyetemen is azt az új magyar fiatal-ságot felnevelni, mely az egyoldalú — a kár jogászai, akár mérnöki — tanultság béklyóiból felszabadulva lenne hivatott arra, hogy Magyarországon egészséges közszellemet honosítson meg és segítse az országot a rá váró nagy feladatok megoldásához.

Legyen szabad azonban rámutatnom néhány más példára is, melyek egyfelől azt mutatják, hogy nevezetes s gyakran a fejlődés és haladás szellemével átitatott államokban a technikai oktatás korántsem oly elszigetelten folyik, mint Magyarországon. Kettős értelemben is. Egyfelől abban az értelemben, hogy ez államokban az egyetem fogalma az *univerzitás* legnemesebb értelmében lévén megtestesülve, az egyetem a legkülönbözőbb tudományágak művelését foglalják össze. Másfelől a szorosabb értelemben vett technikai főiskolákon is nagyobb változatosságú a tanítás programja s több irányban szakképzést nyújtó, semmint a m. kir. József-Műegyetemen történik. S fel kell a figyelmet végül hívni a fentebb említett frankfurti, kölni és kieli egyetem példáihoz simulva arra, hogy a tulajdonképpeni értelemben vett tudományegyetemen is lépten-nyomon találkozunk olyan esetekkel, melyek azt igazolják, hogy azokon a mezőgazdasági, továbbá a közgazdasági, sőt sajátosan a kereskedelmi oktatás is jogokhoz jutott immár,

Az amerikai egyetemek sajátos szervezete.

Aligha követek el hibát, ha az amerikai egyetemekkel kezdem ennek az állításnak igazolását. Amerikában — és pedig úgy Észak-, mint Dél-Amerikában — bőséges számban találunk egyetemet, melyek mindmennyi annak a gondolatnak hódolnak, hogy az egyetemeken egymás mellett kell művelni a jogi és filozófiai, továbbá a természettudományi, mezőgazdasági, a legkülönbözőbb mérnöki, valamint a kereskedelmi, pénzügyi, közegészségügyi s az üzleti adminisztrációra vonatkozó stb. tudományokat is, melyek mindegyikére — egyetemenként persze más-más kombinációban — mind külön-külön fakultások vannak. Emitt a természettudományok, amott inkább közgazdaságiak, ismét másutt az orvosi jellegű fakultások kerülnek túlsúlyra. Néhol (pl. a nyugat- virginiai egyetemen) a mezőgazdasági tudományok vannak vezető pozícióban. De valamennyi az Unió-beli egyetemnek programjában világosan felismerhető az a határozott irányzat, hogy *a mérnöki, a technikai tudományok oktatását szoros kapcsolatba kell hozni a közgazdasági, jogi és másfelől a filozófiai és a természettudományi oktatással*. Jó példánk erre a *Harward és Yale* egyetemek, továbbá a *berkeleyi, marylandi, austini, minneapolis, bloomingtoni* stb., stb. egyetemek, melyeken pedig a mi fogalmaink szerint szinte óriási tanári kar van s rendkívüli tömegű hallgatóság. De ugyanezt igazolja a *montreali*, tehát e már Kanadában fekvő egyetem tanítási terve is.

A délamerikai egyetemeken talán még határozottabban figyelhetjük meg azt az összhangra törekvést, mely a különböző tudományoknak egy helyen való művelésében jelentkezik. A Kolumbia-állambeli *bogotai* egyetemen, az Uruguay-állambeli *montevideoi*, a Brazília-állambeli *curyibai* egyetemen egyaránt azt látjuk, hogy a legkülönbözőbb egyéb tudománykarok mellett ott szerepel a technikai fakultás is. Az argentinai *santa fei* egyetem arról nevezetes, hogy jogi- és társadalomtudományi fakultásai mellett ipari és mezőgazdasági kémiai fakultása van.

Vegyes rendszerű egyetemek európai és egyéb világrészbeli példái.

Idézniem kell a *tokiói* egyetem példáját is, minthogy itt a jogi, orvosi, filozófiai és a természettudományi fakultások mellett megtaláljuk a mérnöki, mezőgazdasági és közgazdasági fakultásokat is. Ausztráliában az *adelaidei* egyetemen jogi és filozófiai fakultások mellett megfér a mérnöki fakultás s hogy Európára térjek rá, elsőnek talán a *londoni* egyetem példájára kell a figyelmet felhívnom, melynek szervezete a fejlődés során mérnöki és közgazdasági fakultásokkal is bővült s a helyzet itt annyiban is végtelenül érdekes, hogy *a londoni egyetem mellett egész sereg inkorporált intézettel is találkozunk*. A szomszédunkban fekvő Jugoszlávia három egyetemén is olyan a helyzet, mely bennünket közelről érdekel. A *zágrábi* egyetemen van technikai és mezőgazdasági fakultás. A *belgrádi* egyetemen hasonlóképen. A *laibachi* egyetemen sem hiányzik a technikai fakultás. Tőlünk keletre a *rigai* tudományegyetem programja felöleli a mérnökképzést is. A *kownói* tudományegyetemnek is van a humanisztikus jogi természettudományi stb. fakultása mellett technikai fakultása is. Az oroszországi *nizsnij-novgorodi* egyetemen is ott találkozunk a mechanikai s a kémiai fakultásokkal.

Külföldi műegyetemek tágabb tagozása.

A szorosabb értelemben vett műegyetemek közül a *lemergi* műegyetemnek a tulajdonképeni mérnöki fakultásokon kívül mezőgazdasági és erdészeti fakultása van. A *lenin-gradi* négy és féléves tanfolyamú műegyetemi intézetben megtaláljuk a mezőgazdasági ipari fakultáson kívül a közgazdasági fakultást is, sőt az orosz műegyetemhez mezőgazdasági intézet is társul. Csak melleleg említem meg, hogy itt nagy gondot fordítanak a gyári üzemi organizáció, a pénzügyi tudomány, a kereskedelmi jog tanítására stb. A *tiflisi* műegyetemnek a technikai mellett mezőgazdasági fakultása is van. A *delfti* (hollandiai) műegyetem programja is azt mutatja, hogy a közgazdasági és magángazdasági tanszékek itt nem hiányoznak az egyetem organizációjából.

A tudományegyetemek tanulmányi rendje is kibővül.

Ha már most a tulajdonképeni tudományegyetemeket tekintjük át, ezek között is a világnak minden részében szintén bőven találunk olyanokat, amelyeken — felismerve a kor szükségletét — helyet adtak a gazdasági tudományok művelésének is. Abban az értelemben, hogy a tudományok egyik vagy másik ágának művelésére külön fakultást vagy fakultásokat állítottak be szervezetükbe. Európában nyugat felől kelet felé haladva, a

manchesteri Victoria-egyetem, mely tipikusan tudományegyetemnek tekintendő, — noha a műszaki tudományokkal is van technológiai fakultása révén kapcsolata — kereskedelmi fakultással is rendelkezik. A *bruxellesi* tudományegyetemen (mely különben nevében a szabadegyetemet viseli) egyfelől az alkalmazott tudományok — a műszaki tudományok — fakultásával találkozunk, másfelől két iskolával is, melyek közül az egyik kifejezetten a kereskedelmi iskola nevet viseli, a másik pedig a politikai és társadalmi tudományok iskolája s 6 sectiója közül a közgazdasági és a közigazgatási tudományi s a pénzügytudományi csoportok nevét említhetjük fel. Az *amsterdami* tudományegyetemnek kereskedelemtudományi fakultása van. A *toulousei* Institut Catholique-nak mezőgazdasági felsőiskolája s a gazdasági és társadalmi oktatással foglalkozó intézete. A *gandi* egyetem jogi fakultása mellé speciális kereskedelmi iskola csatlakozik. A *portói* egyetem technikai fakultása mellett ott látjuk a felsőkereskedelmi intézetet is. Olaszországban a *genuai* tudományegyetem fizikai matematikai és természettudományi fakultása mellé mérnöki előkészítő iskola kapcsolódik. A *paduai* kir. tudományegyetemen csatlakozó intézetként áll fenn a politikai és társadalmi tudományiskola. A *milanói* katolikus egyetemen a jogi fakultás mellé a politikai, gazdasági és társadalmi tudományok iskolája kapcsolódik. A *genji* tudományegyetemnek éppenséggel külön fakultása van a közgazdasági és a társadalmi tudományok művelésének.

Németországban a *giesseni* tudományegyetem filozófiai fakultásának egyik szakosztálya a matematikai, természettudományi és gazdaságtudományi szakokra készít elő. A *göttingeni* tudományegyetem matematikai és természettudományi fakultásának rendjében ott látjuk az egész mezőgazdasági oktatás anyagát. *Halleban* ugyanezt a tanulást nyújtja a természettudományi fakultás tananyagának áttekintése. Lengyelországban a *krakkói* tudományegyetemnek mezőgazdasági fakultása is van; a *poseni* egyetemnek mező- és erdőgazdasági fakultása. Épp így megtaláljuk a mezőgazdasági célú oktatást a finn *helsinki-i* tudományegyetem filozófiai fakultásán, melynek egyik szakasza az agrikultúra szolgálatában áll. Az európai példák felsorolását a *szentpétervári* állami egyetemmel végzem, melyen egyfelől külön fakultása van a társadalmi tudományoknak, másrészt pedig úgy a fizikai, matematikai fakultásának ásvány- és földtani szakasza, földrajzi fakultásán pedig nagyon sok olyan tanszék áll, mely a köz- és mezőgazdaság érdekeit szolgálja.

De fel kell említenem még a *kiotoi* japán birodalmi egyetemet is, melynek számos fakultása között közgazdasági, továbbá mezőgazdasági fakultást látunk (itt departement-nek mondják), — igaz, hogy a mérnöki fakultás sem hiányzik. Délamerikában a *buenos-airesi* nemzeti egyetem tanulmányrendje annyiban érdekes, hogy itt egyfelől külön közgazdasági, valamint agronomiai és állatorvosi fakultásokkal találkozunk s ezeken kívül még a jogi és társadalmi tudományi fakultás anyaga is súrolja az imént említett fakultások tanulmányi rendjét. Az ugyancsak argentinai *la platai* tudományegyetem agronomiai fakultással bír, a Peru-beli *limai* tudományegyetem fakultásai között pedig szintén ott látjuk a politikai és közgazdasági tudományok fakultását.

Tanulmányok.

Mindezekkel a példákkal azt kívánom bizonyítani, hogy a *külföldi tudományos organizáció sokfelé nem ismeri azt a szoros elzárkózottságot, amely a magyar egyetemi életet jellemzi és amely alól műegyetemünk sem kivétel*. Külföldön a technikai, jogi, közgazdasági és egyéb tudományok összeműködésére már az egyetemek tanulmányi rendjében is sokkal nagyobb tér juttatik, mint nálunk.

Joggal vetheti ellen ezzel szemben bárki azt, hogy hamis nyomon járok, hiszen Műegyetemünkön 16 év óta működik már a közgazdasági osztály, melynek tantervi programja módot nyújt mindazoknak a tudományoknak elsajátítására, melyek a közgazdasági életben szükségesek.

A szemrehányás helytálló. A Műegyetem közgazdasági osztályának megalapításával azonban csak a *mérnökség eszmei továbbképzése érdekében* tettünk egy lépést s annyiban nem tökéletes sikerrel, hogy az osztály felállítása után rövidesen megkezdődött a világháború s ekkor ezért, — a világháború vége után pedig a válságos magyarországi gazdasági viszonyok miatt — csak a mérnökhallgatóság csekélyebb részének volt módja, anyagi tehetősége ahhoz, hogy ezt a jövője szempontjából annyira fontos osztályt elvégezze, noha az osztály a meglévő szűkebb keretek között igazán mindent elkövetett arra nézve, hogy hallgatói a tudásnak minél gazdagabb tárházával menjenek ki az életbe. Akinek volt akaratereje s volt anyagi ereje is ahhoz, hogy az osztálynak a doktorátus megszerzése végett négy félévre nyúló tanulmányi anyagát végigbúvárolja, *bizonyára meg is tudta a maga számára szerezni azt a plusz-tudást, mely az életben szabadon és jól érvényesülni kívánó mérnök számára is szükséges*.

Ezen a részen tehát nem lehetett bajról szó s inkább csak a *tulajdonképeni* mérnök-kiképzés szempontjából maradt többé-kevésbé hiányos a közgazdasági és jogi studiu-

mokban való kiművelése a mérnökhallgatóságnak. Ha tehát ilyenformán indokoltnak látszik, — sőt a hazai közgazdaság szempontjából annyira szükségesnek is, hogy már az érdekeltségek részéről is komoly hangok hallatszottak (pl. a Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének vezetősége részéről), hogy a m. kir. József-Műegyetem tanulmányi rendjét több jogi s magán- és közgazdasági tartalommal telítsük, ezt a kívánságot is kétségtől jobban teljesíthetnők akkor, ha *közgazdasági osztályunk megerősítenék*. A meglevő tanári karnak — kisebb létszáma folytán — tudniillik fizikai ereje sem elegendő arra, a speciális mérnöki kívánságokat minden téren rendre ki tudja elégíteni.

A négyéves közgazdasági osztály felállításának előnyei.

Éppen ezért a legkomolyabb megfontolást érdemli a döntés abban a kérdésben, hogy *közgazdasági osztályunk építtessék-e ki, vagy sem négy évfolyamúra* most, amikor a szükséges tanszékeket könnyűszerrel megkaphatja a Műegyetem. Vagyok bátor ismét utalni arra, hogy a közgazdasági osztály megalapítása idején komoly mérlegelés tárgya volt az, hogy az négyéves tanfolyammal állíttassék fel, nyilván azért, mert csak így van mód azt a nem nélkülözhető természettudományi alapot megadni közgazdasági életben elhelyezkedni kívánó ifjúságnak, mely nélkül annak tudása lápos talajon épül fel. Csak futólag érintem azt, hogy a közgazdasági osztálynak ily módon értelmezett tanrendjébe a matematikai, kémiai, kémiai és mechanikai-technológiai, géptani, geodéziai stb. tudományokat az egykori elgondolások szerint azoknak a tudósoknak bevonásával tehetnők a közgazdasági osztály hallgatói számára is megközelíthetővé, akik e tudományok elismert szaktekin-télyei. Erre egykor nem volt mód, most azonban itt van az alkalom.

Foglalkoznom kell ezen a helyen azzal is, hogy *a közgazdasági tudományokon korántsem az úgynevezett kereskedelmi tudományokat kell érteni*, vagy legalább csak nagyon kis részben kell érteni rajta azokat a tudományokat, melyeket pl. a magángazdaságban vagy üzemtan neve alatt foglalhatunk össze. A közgazdasági osztály hivatása volna *a szó nemes értelmében közgazdát, továbbá közgazdasági mérnököket képezni*, mely utóbbiak a közigazgatási kérdésekben is oly alapos tanulmányokat folytathatnának, melynél fogva méltán és könnyűszerrel, a gyakorlati életben is igazolható sikerrel vehetnék fel a versenyt ma még szinte egyeduralgoló versenytársaikkal.

Ez az osztály szolgáltató az *ipari vállalatok egykor vezetésre hivatott tisztviselői* s a mérnököket különleges szakképzettség mellett még inkább hozzásegítené, hogy ily szerepet is játszhasanak. Ez az osztály volna hivatott arra, hogy a *hitelintézmények* személyzeti szükségletét lássa el, a bankok, takarékpénztárak és hitelszövetkezetek körében egyaránt. A *biztosítási szakma*, a tágabb értelemben vett *szövetkezeti mozgalom*, valamint a *közlekedésügy* is innen kaphatná meg egyre megújuló utánpótlását. Ettől az osztálytól, melynek egyébként *nevében is meg kellene hagyni a közigazgatási szót*, várhatnók joggal, hogy tanszékeinek megfelelő átcsoportosítása után egyfelől a magánjog s másfelől kiváltképpen a közigazgatási jog rendszerének igen mélyreható művelésével az egész magyar közigazgatás tisztikarának szellemét és lelkületét átfórmáló olyan tisztviselőket készít majd elő pályájukra, akik a kormányzat minden ágában — a szorosán vett jogi ágakat nem számítva —, tehát az úgynevezett gazdasági közigazgatás körében jól meg tudják állani a sarat. Más szóval: ez azt jelentené, hogy Műegyetemünkön *meg kellene teremteni a négyéves közgazdasági osztályt*; a szükséges tanerőket átmenetileg a közgazdaságtudományi kar fel szabaduló tanerői közül kellene hozzákapcsolni már meglevő tanári karunkhoz.

Mi indokolja a mezőgazdasági egyetemi oktatásnak a Műegyetemhez való csatolását?

A közgazdasági osztály megszervezésének ügyét voltam bátor előtérbe tolni a reform kérdésében, minthogy véleményem szerint jóval kevesebb a tünődni való azon, hogy a *mezőgazdasági oktatás egyetemi jellegű szervezetét beillesztjük-e vagy sem a Műegyetem* organisatiójába s hogy azt, mint külön, *önálló* osztályt tartjuk fenn, vagy mint egy már meglevő osztály *alosztályát* szerepeltessük. Az a körülmény, hogy a mezőgazdasági szakosztálynak hozzánk telepítése révén a mezőgazdasági oktatásnak egyetemi rangú intézménye nálunk fungálna, aligha rontaná, sőt *emelné a kir. magyar József-Műegyetem súlyát*, hiszen mint előbb is voltam bátor mondani, ezzel a Műegyetem igazán a termelés egyetemévé válnék. De rá kell mutatni arra, hogy bizonyos tudomány-hatalmi kérdéseken kívül jól átgondolt *tudományos szempontok* is azt a meggyőződést keltik bennem, hogy a mezőgazdasági oktatást legcélszerűbb olyan egyetem kebelébe elhelyezni, ahol az a *természettudományokkal és a mérnöki tudományokkal* kerülhet legszorosabb összeköttetésbe

s ahol ezenkívül megvan a mód a mezőgazdasági oktatás anyagát még közgazdasági és jogi tartalommal is telíteni.

Ha ebből a szempontból vizsgáljuk Magyarországon a mezőgazdasági oktatás rendjét, nem kétséges, hogy a mai rendszer — s kiváltképen a gazdasági akadémiákon folyó oktatás — nem felel meg a kívánalmaknak, minthogy az egyetemeken nem *gazdatiszteket*, hanem *mezőgazdákat* kell nevelni, esetleg *mezőgazdasági mérnököket*, *kulturmérnököket* s mindenestre ki kell elégíteni a mezőgazdasági közigazgatás (földművelésügyi minisztérium gazdasági felügyelőségek, mezőgazdasági kamarák stb.) személyi szükségletet, ami számos külföldi mezőgazdasági fakultáson történik. A mezőgazdák tudományos előkészítése tehát kizárólag egyetemen történhetik, még pedig oly egyetemen, ahol egyfelől a kémiai szakemberek is rendelkezésre állanak, másfelől a mezőgazdaság gépészeti, mechanikai, matematikai stb. exakt vonatkozásai szintén a legkiválóbban műveltettek. Lehetne vitatkozni azon, hogy esetleg nem az egyetemek filozófiai vagy pontosabban természettudományi fakultása volna az a legalkalmasabb hely, ahova beillesztessék a mezőgazdasági fakultás. De mivel Műegyetemünkön már készen áll kiváló kémiai osztályunk, sokkal inkább kézenfekvőnek látszik az, hogy ehhez kapcsolassék a mezőgazdasági osztály — esetleg külön alosztály formájában. Az egyéb szükséges jogi, technikai és közgazdasági ismereteket ezen osztály hallgatósága a Műegyetem többi osztályán nyerhetné el.

Talán nem szükséges a figyelmet felhívnom arra, hogy a ma is *agrár Magyarországon* milyen nagy szükség volna arra, hogy a mezőgazdasági egyetemi oktatás olyan magas nívón történhessék, mint a Műegyetemen történnék. Hiszen csonka országunknak szinte léte függ attól, hogy mezőgazdasága tökéletesíttessék. Azt hiszem, hogy ez az *országos érdek* nem lehet utolsó szempont mérlegelésünkénél. Már itt fel kell azonban a szót emelni avégből, hogy kémiai osztályunknak mezőgazdasági alosztálya való kibővítése esetén ettől az alosztálytól csak abban az esetben várhatnánk valóban értékes gyümölcsöző munkát, ha pozitív reményünk lehet arra, hogy a Műegyetem számára a m. kir. kormány megszerzi azt a *tangazdaságot* a székesfőváros közelében, mely a mezőgazdasági egyetemi oktatásnak szintén elsőrendű feltétele.

Ha azonban ez a feltétel meg fog valósulni, a műegyetemi oktatás *organikusan* oly hatalmas lépéssel fog előre menni, melynek ma még a jelentőségét szinte át sem lehet tekinteni. Mert bármiképp is forgatjuk a dolgot, — mint fentebb már voltam bátor kifejteni — *érdekköre szempontjából* a Műegyetem ma is csak csonka egyetemnek tekintendő s bár ebben a minőségében világhíre van, hiányzik munkásságából az az *általánosabb* jelleg, amely Magyarországon a tudományegyetemeket, külföldön pedig — nemcsak Amerikában — számos európai államban is az egyetemeket jellemzi.

Különleges szempontok, melyek az egyesülés mellett szólnak.

Ha a Műegyetemen a mezőgazdasági oktatást teljesen kiépítjük, ha 4 évre fejlesztjük a közgazdasági osztályt s annak keretébe helyet juttatunk azoknak a *közigazgatási és jogi* ismereteknek is, melyek nélkül az élet rideg valóságában a mérnök csak félelmebernek számít, a Műegyetem jövője szempontjából sorsdöntő lépést tettünk, melynek igazi termékeny hatását majd csak utódaink fogják élvezni, — de fogja élvezni Magyarország szellemi és anyagi fejlődése is.

Ezen a ponton legyen szabad kitérnem arra a mozzanatra is, mely a Műegyetem szempontjából szintén nem lehet alárendelt. Ez t. i. az, hogy a közeljövőben, amint a *háborús generációk* 1934 után elérkeznek a főiskolák kapuihoz, meg fog csökkenni a Műegyetemnek már amúgy sem túl nagy hallgatósága. Ha viszont gondolunk arra, hogy Magyarországot mai súlyos helyzetében elsősorban a közgazdasági viszonyaink átalakulása és mezőgazdaságának intenzívebb művelése tudja átsegíteni, nyilvánvaló, hogy viszonylag több hallgatót várhatunk a hozzánk kerülő új osztályokon, mint a tipikusan mérnöki osztályokon. S mivel az ekkor főiskolába kerülő ifjúság nevelését a *jövő megmentése érdekében* még több gonddal kell végezni, — mert hiszen ezeknek a generációknak kell *pótolniok* a világra sem jött társaikat, — nyilvánvaló, hogy ismét olyan szempontot érintettem, mely hazafias kötelességgé teszi az ifjúság közgazdasági műveltetésének minél hatékonyabb, minél mélyrehatóbb biztosítását.

A gazdasági szakoktatás tanárképző intézete.

Ennek egyik módja, mint többször említettem, a *Műegyetem mai kereteinek kibővítése*. De gondoskodnunk kell arról, hogy azok az *oktató erők*, akik a jövőben közgazdasági pályákra készülő fiatalságot fogják tanítani, szintén olyan alapos és mélyreható tanultsággal láttassanak el, amit nálunk szinte egyedül szerezhetnek meg. Nagyon fontos és

nagyérdekű követelménynek tartom tehát azt, hogy a Műegyetem a magy átalakulással kapcsolatban vegye a kezébe az *ipari és kereskedelmi* szakiskolák, sőt esetleg a *mezőgazdasági* szakiskolák tanerőinek egyetemi fokozatú *tanárképzői intézetekben* való oktatását is. E tanárképző intézetek közül a kereskedelmi már ma is megvan az egyetemi közgazdaságtudományi Kar mellett, nagy hiba volna azt kezünkől kiengedni. Ehelyett minden erővel törekednünk kell a tanárképzői intézmény *szélesebb* alapokra való kiterjesztésére. Csak mellesleg vagyok bátor rámutatni arra, hogy a hozzánk kerülő fakultás néhány professzora ennél az intézménynél kiváló munkásságot fejthetne ki — sőt itt fejthetné ki legfőbb működését — s nem kétséges, hogy adjunktusi és tanársegédi karunk is olyan szerepkörhöz juthatna e révén, amit ugyancsak meg kell becsülni. Mi a helyzet? Az, hogy az ipari és mezőgazdasági szakoktatás tanárképzéséről seholsem történik tervszerű gondoskodás. Ez kétségkívül nagy hiánya oktatásügyünknek. A jelzett módon ez a régi hiány is orvosolható volna.

Akadémiai jellegű közgazdasági oktatás.

A négyéves közgazdasági osztály, mint említettem, a szó *sajátos értelmében vett közgazdák* nevelését fogja célul maga elé kitűzni, olyan közgazdákét, akik gazdasági közgazdatisban is szerepre hivatottak. Kétségtelen azonban, hogy a gazdasági életben ezeken a magas műveltségű közgazdákon kívül nagy szükség van arra, hogy *középfokú*, nagyjában olyan közgazdasági tanultsággal rendelkező ifjak is bocsáttassanak ki az életbe, akiknek képzettsége körülbelül az egykori kereskedelmi akadémiák színvonalán maradna. Nagy kérdés az, hogy ezekkel mi történjék. Zárkózzunk-e el attól mereven, hogy ezeket bár az egyetemhez *lazább kötelekben* hozzáfűzött *kereskedelmi intézetben* tanítsa a Műegyetem? Vagy pedig engedje ezeket át az egyetemen kívül felállítandó kereskedelmi akadémiáknak? Kétségkívül az utóbbiról is lehetne szó.

Másik speciálisan műegyetemi érdek az is, hogy az ilyenformán két- vagy hároméves tanfolyamnak szervezett kereskedelmi intézet bizonyos tekintetben *előkészítő* iskola volna a közgazdasági osztályba való bejutásra: egyes kollegiumok beszámításával könnyen elő tudnók segíteni az útját annak, hogy az értékesebb elemek továbbképezzék magukat a közgazdasági osztályban. A müncheni műegyetem négyévfolyamos gazdaságtudományi fakultása mellett is ott van a kétéves kereskedelmi szak, melynek hallgatói nem sajátos értelemben vett műegyetemi hallgatók.

Szervezeti változások.

Az előadottakból kitűnik az, hogy az új alakulás leglényegesebb pontja az volna, hogy a Műegyetem két osztályába jelentős számban kerülhetnének be — megtisztelő meghívás formájában persze — új professzorok, akik ott kétségtelenül szerephez jutnának már csak számuknál fogva is. Ez azonban semmi veszéllyel sem járna az osztályok *beltékéjére* nézve s nem okozna kellemetlen eltolódásokat az erőviszonyok szempontjából sem. Éppen a közgazdasági osztály multjából vett példa azt mutatja, hogy ezen az osztályon minden más osztály is beltaggal képviseltetvén magát, a kellő összhang ez osztály és a Műegyetem egésze között — tudtommal legalább — sohasem zavartatott meg. Nem volna ugyan a rendszert helyes teljesen mostani formájában fenntartani, hanem indokoltabb volna az érdeklődés kimélyítése végett úgy a mezőgazdasági, mint a közgazdasági osztályon előadást vállaló technikus — professzorokat szorosabban ez osztályok beltágjai közé kapcsolni. Kétségtelen, hogy az eleinte szükséges túlsúly egyik vagy másik formájában *meg fog maradni* a mérnök — professzorok oldalán. Annál inkább, mert a hozzánk kerülő új tanszékek között lesz olyan, amelyet célszerűen esetleg más osztályba helyezhetnénk el.

Mindezekből az is kitűnik, hogy az átszervezéssel a Műegyetem mai *kormányzata* többé-kevésbé szintén átalakításra fog szorúlni, hiszen a különböző osztályok olyan nagy erőre tesznek szert, hogy azt többé nem lehet jól kormányozni a kevés tagból álló rektori tanács révén, sem pedig túlsok tagot magában foglaló *nagytanács* révén. Szerény véleményem szerint megfontolás tárgyává kellene azt tenni, hogy nem volna-e indokolt a mai osztályrendszer átalakításával a *fakultás-rendszer* felé közeledni, mely az egyes karoknak *nagyobb autonómiát* adna, noha felettük legalább is (a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem alkotmányának mintájára) a döntés jogában felruházott *Tanács* állana, mely a *prodékánokat* is magában foglalná s esetleg, mint a Zelovich-féle tervzet mondja, a *karok részéről kiküldött szenátorokkal* bővülne. A berlin-charlottenburgi műegyetem szintén áttért már a fakultás-rendszerre, melynek kiépítését azért tartanám elsőrendűen szükségesnek, mert így nagyobb nyomatékka lehetne képviselni azt a jogos kérelmünket is, hogy a *Műegyetemet a Felsőházban négy rendes tag képviselje*.

Zárszó.

Fentebb voltam bátor azt kifejtteni, hogyha a budapesti kir. tudományegyetemi közgazdaságtudományi Karnak a m. kir. József-Műegyetemhez kapcsolásával hozzánk kerülő új professzorok munkarendjében bizonyos munkamegosztást tudunk eszközölni, akkor azokat a vélt, vagy valóságos hátrányokat is tompíthatjuk, melyek nagyszámú professzornak átvételéből származnak. Ismétlem, hogy nem hosszú idő múltán a hozzánk kerülő tanári kar emberi számítás szerint egészen át fog alakulni s az új erők kiválasztásánál majd módunk, lesz nekünk a régieknek, szavunkat érvényesíteni. Különben is az egyes tanévek szakszerű, megfontolt csoportosításával már eleve egyformán ki tudjuk elégíteni a Műegyetem és az új professzorok érdekeit is.

De szabadjon rámutatnom arra is, hogy a budapesti kir. tudományegyetemi közgazdaságtudományi fakultásnak tulajdonképen az volt a baja, hogy mint intézménynek *nem volt multja*. A Karnak a mögöttünk levő tíz év alatt sokat kellett küzdenie, létét újra meg újra pusztulás veszedelme fenyegette s nem kételkedhetünk abban, hogy az, aki a küzdés hevében ideges is volt talán néha, akkor, midőn az intézmény révbe jut, örömmel köszönti a végleges kikötőt. Nem lehet egy igazságot megtagadni a Kartól: az elismerést azért a rendkívüli szorgalomért, mellyel a Kar hivatását felfogja. A Kar professzorai között van sok jó erő. Sőt nem egy kiváló tehetség is, akinek neve az ország határain túl is ismert. S a Kar értékéül kell felhoznom azt is, hogy a sok vihar ellenére mégis kitartóan törekedett céljai felé. A Karban tehát kétségkívül van olyan mag, mely megfelelő talajba ágyazva, nemes gyümölcs adására hivatott.

Ne feledjünk el egyet. Az a testület, mely hozzánk kerülne, egy önállóságát veszített egyetemi grádusú intézmény tanári kara volt és buzgón igyekezett kötelességét ellátni. Az, aki hazáját veszíti el, vagy otthonát, már csak azért is tiszteletreméltó s a tapasztalat azt mutatja, hogy az új otthont, új hazát nyert ember egész erejével igyekszik új milieujéhez idomulni. Ne feledjük el azt, hogy a *hozzánk kerülő tanári kar — s mi is valamennyien, kik ma a m. kir. József-Műegyetem tanári kara vagyunk és azt a súlyos felelősséget viseljük utódaink előtt, hogy ebben a kérdésben döntenünk kell — már régen a földben porladunk akkor, mikor az intézmény, melyet most megalkothatunk, fényesen virágozhatik.*

Javaslat.

Ezért járulok én azzal a tiszteletteljes javaslattal a t. Értekezlet elé, méltóztassék elvben kimondani a következőket s egyúttal a tekintetes műegyetemi tanács elé is ilyen javaslattal járulni:

Az értekezlet kimondja, hogy elvben kívánatosnak, helyesnek, szükségesnek és megvalósíthatónak tartja a kultuszminiszter úr Ő Nagyméltóságának azt a gondolatát, hogy a budapesti kir. tudományegyetemi közgazdaságtudományi Kar alkalmas módon a kir. m. József-Műegyetemhez csatoltassék s kéri, hogy a Tanács bízza meg a rektori tanácsot, vagy egy kiküldendő osztályközi bizottságot azzal, hogy az egyesülés részleteit is felölelő tervet dolgozzon ki.

Budapest, 1929. évi január hó 31.-én.

Dr. Laky Dezső,
műegyetemi nyilv. r. tanár.